

اعتبارسنجی ؛ نیاز امروز

دیباچه ای بر دلایل شکل گیری نخستین سامانه علمی رتبه بندی اعتباری در ایران

بر اساس علوم رفتاری عملکرد اشخاص تا حد زیادی برآیندی از تجارب و رفتارهای گذشته و موقعیت کنونی آنها محسوب می‌شود که از طریق آن می‌توان رفتار آینده شخص را با دقت بیشتری پیش‌بینی نمود. این مهم، نیازمند دستیابی به اطلاعات اعتباری مشتریان نظام بانکی در چارچوبی نظام‌مند می‌باشد. با توجه به خلا اطلاعاتی در نظام بانکی و در نتیجه تصمیم‌گیری‌های غیردقیق ناشی از آن، ضرورت ایجاد یک سامانه اعتبارسنجی جامع بیش از پیش نمایان می‌شود. از سوی دیگر عدم وجود نظام و مکانیزم مناسب شناخت مشتری و عدم جهت‌دهی، کنترل و مدیریت رفتار اعتباری آنها در زمینه تسهیلات موجب می‌شود تا منابع بانکی کشور به گونه‌ای تخصیص داده شود که راه برای هرگونه سوء استفاده احتمالی باز باشد. این در حالیست که می‌توان با ایجاد سامانه اعتبارسنجی به عنوان یک نظام جامع کنترلی، هم تصمیماتی صحیح و دقیق در خصوص اعطای تسهیلات اتخاذ نمود، هم اینکه رفتار اعتباری مشتری را بسوی بازپرداخت به موقع اقساط تسهیلات سوق داده و موجبات بهره‌مندی بیشتر و عادلانه‌تر اقشار جامعه از منابع مالی نظام بانکی و اعتباری را فراهم نمود. از همین‌رو حرکت به سمت ایجاد چنین مکانیزمی در ایران با ابلاغ سیاست‌های اصل ۴۴ قانون اساسی و ابتکار وزارت امور اقتصادی و دارایی در قالب نهاد اعتبارسنجی و رتبه‌بندی اعتباری آغاز گردید.

در همین راستا شرکت مشاوره رتبه‌بندی اعتباری ایران به موجب مصوبه مورخ ۱۳۸۵/۰۶/۲۷ مجمع موسس در تاریخ ۱۳۸۵/۰۸/۱۳ بصورت سهامی خاص و با مساعدت بانک مرکزی و وزارت امور اقتصادی و دارایی و مشارکت نهادهای پولی و سرمایه‌ای کشور تاسیس و فعالیت خود را آغاز نموده است.

شرکت مشاوره رتبه‌بندی اعتباری ایران با مشارکت کلیه بانک‌های کشور و برخی شرکت‌های بزرگ بیمه و لیزینگ تاسیس و ضمن بهره‌گیری از توانمندی‌های داخلی و با استفاده از استانداردهای جهانی موفق به طراحی و پیاده‌سازی سامانه اعتبارسنجی شده و آن را آماده بهره‌برداری نموده است. سامانه اعتبارسنجی از طریق گردآوری، ساماندهی، تلفیق، تطبیق و پردازش اطلاعات مشتریان در کل شبکه بانکی و اعتباری کمک بسزایی را در تسهیل و تسریع فرایند تسهیلات‌دهی از طریق برطرف‌نمودن نیازهای اطلاعاتی بانک‌ها می‌نماید. نشریه حاضر ضمن تبیین مبانی اعتبارسنجی و بررسی ابعاد مختلف آن، تلاش می‌نماید تا آشنایی کارشناسان و متخصصان حوزه بانک و اعتبار را با مباحث و موارد جدید فراهم نماید. هدف اصلی سامانه اعتبارسنجی، بهبود مدیریت ریسک سیستم اعتباری کشور از طریق خدمت‌رسانی به آنها می‌باشد. استفاده از خدمات سامانه موجب خواهد شد تا اعتباردهندگان از وضعیت کنونی و سابقه اعتباری مشتریان خود مطلع شده و آنها را قادر می‌سازد تا تصمیمات اعتباری خود را به صورت علمی، با ریسک کمتر و زمان سریع تری اتخاذ نمایند.

سامانه اعتبارسنجی، اطلاعات اعتباری مشتریان را جمع‌آوری، ترکیب و تلفیق نموده و گزارشهای اعتباری در سطوح مختلف به استفاده‌کنندگان ارائه می‌کند. ارائه اطلاعات اعتباری مشتریان موجب شفافیت عملکرد اعتباری آنها شده و باعث می‌شود تا فرایند اعطای اعتبار برای مشتریان خوش سابقه سهل‌تر و سریع‌تر پیش رود.

استفاده از سامانه اعتبارسنجی باعث شده تا زمان ارزیابی درخواست‌های تسهیلات اعتباری در دنیا از چندین روز و یا هفته به چند دقیقه کاهش یابد.

همچنین با دستیابی به اطلاعات سامانه اعتبارسنجی، دیگر نیازی به تحمل هزینه‌های سنگین ارزیابی توسط بانک‌ها نیست که این موضوع به نوبه خود موجب کاهش هزینه‌های تسهیلات‌دهی بانک‌ها می‌شود. از سوی دیگر با توجه به استفاده از فن‌آوری‌های نوین اطلاعات در ذخیره‌سازی و ارائه گزارش‌ها در زمانی بسیار کم و با دقت بالا، کیفیت ارائه خدمات نیز در این حوزه افزایش می‌یابد.

با توجه به اینکه سامانه اعتبارسنجی علاوه بر بانک‌ها، از اطلاعات سایر پایگاه داده‌های بیرونی نیز استفاده می‌کند، این امر موجب افزایش میزان صحت و دقت اطلاعات موجود در آن می‌شود.

رتبه‌بندی؛ اطمینان خاطر از بازپرداخت تسهیلات

درخصوص ضرورت بکارگیری سامانه اعتبارسنجی در شبکه بانکی ایران به طور قطع ورود به نظام رتبه‌بندی و اعتبارسنجی در هر وضعیتی مفید و موثر است. اصولاً تمام بانک‌ها یک نظام اعتبارسنجی دارند که لاجرم در پرداخت تسهیلات باید به آن توجه ویژه باشند لذا هم اکنون نیز با وجودی که این نظام اعتبارسنجی در بانک‌ها پیاده‌سازی نشده باز هم اعتبارسنجی به صورت شناسایی اهمیت مشتری، سرمایه، ظرفیت پروژه، حسن شهرت و... صورت می‌گیرد. به عنوان مثال به محض ارایه تقاضای مشتری به شعبه باید مطالعات امکان‌سنجی انجام شود و پس از تایید متقاضی از گزینه‌های مطروحه پروژه مورد نظر نیز در صورت احراز شرایط ضمنی تایید و اعتبارموردنظرپرداخت می‌شود. البته این فرآیند در زمینه تقاضاهای کلان و خرد بنابه مقتضیات در نظر گرفته شده لازم الاجرا است. آنچه که در سامانه اعتبارسنجی و به همت شرکت مشاوره رتبه‌بندی اعتباری ایران صورت پذیرفته، عملیاتی مکانیزه است تا شاید کاستن از هزینه‌های ناشی از ارزیابی طرح یکی از پیش پا افتاده‌ترین مزایای آن باشد. اگر نظام رتبه‌بندی در میان بانک‌ها جا بیافتد، بانک‌ها رتبه مشتری را مبنای کار خود قرار می‌دهند و دیگر لازم نیست ارزیابی طرح‌ها که کار پرهزینه و زمانبری می‌باشد را انجام دهند. در این صورت بررسی اطلاعات انباشته کمک شایانی به تعیین رتبه مشتریان بانکی می‌نماید. معضل مطالبات معوق از جمله مسایلی است که دولت و بانک‌ها توجه ویژه‌ای به آن دارند و بسیاری از این معوقه‌ها ناشی از عدم وجود سامانه اعتبارسنجی متمرکز در ارزیابی مشتریان می‌باشد. سامانه اعتبارسنجی و تعیین رتبه برای مشتریان بانکی کمک بسزایی را به کاهش مطالبات معوق بانکی می‌نماید.

البته باید این نکته را مد نظر داشت که مطالبات معوق بانک‌ها معلول شرایط خاص اقتصادی است لذا در زمان بحران این مشکل در هر شرایطی سر باز می‌کند ضمن این که بسیاری از کشورها حتی با داشتن نظام رتبه‌بندی باز هم از مشکل مطالبات معوق برخوردارند اما ذکر این نکته نیز ضروری است که داشتن یک سامانه اعتبارسنجی و تجهیز بانک‌ها به سیستم رتبه‌بندی موجبات اطمینان خاطر از بازپرداخت تسهیلات ارایه شده را فراهم می‌کند. بانک‌ها با بهره‌گیری از سیستم رتبه‌بندی که این روزها در بین اکثر

بانکهای دنیا مرسوم و متداول است، موظف هستند مشتریان خود را به خوبی بشناسند و با آنها ارتباط دو سویه برقرار کنند چرا که این اکتفاکردن به سیستم رتبه‌بندی نباید سدی میان بانک و مشتریان به وجود آورد.

اعتبارسنجی، گامی در جهت عدالت در توزیع منابع مالی بانکی است. بر اساس آمارهای بانک جهانی، امروزه کمتر از ۲۵ درصد مردم ساکن در کشورهای در حال های توسعه به خدمات مالی رسمی دسترسی دارند در حالیکه این نسبت در بازارهای توسعه یافته بیش از ۹۰ درصد است. عدم دسترسی افراد به خدمات مالی در نظام اقتصادی کنونی جهان، به این معناست که آنان از بسیاری خدمات اجتماعی دیگر محروم هستند. بدون در اختیار داشتن خدمات مالی مناسب، در بعد فردی، امکان بهره گذاری برای افزایش توانند از امکانات سرمایه‌مندی از خدمات و امکاناتی مانند مسکن و آموزش میسر نخواهد بود. در بعدکلان نیز فقط بخش محدودی از افراد جامعه می گردد. اجتماعی محسوب می‌شود و مشارکت در فعالیتهای اقتصادی استفاده نمایند. بنابراین مساله عدالت در توزیع خدمات مالی یکی از مهمترین ابعاد عدالت